

Dr Tomasz Szczurowski

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID: 0000-0002-2967-0919

e-mail: t_szczurowski@uksw.edu.pl

Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowanie cywilne dotyczące wierzycelności wobec upadłego

Influence of declaration of bankruptcy on civil lawsuit
relevant to bankrupt's debts

Streszczenie

Problematyka wpływu ogłoszenia upadłości na będące w toku postępowanie cywilne była już wielokrotnie przedmiotem analizy doktryny i orzecznictwa. Jest to zagadnienie niezwykle praktyczne, a przy tym skomplikowane i wielowątkowe. W ostatnim czasie kwestia ta znów znalazła się na wokandzie Sądu Najwyższego. Jednocześnie planowane jest doprecyzowanie przepisów regulujących rozważane zagadnienie. Z tego też względu zasadne jest ponowne przyjrzenie się wpływowi ogłoszenia upadłości na postępowanie cywilne z udziałem upadłego. Ze względu na obszerność tego zagadnienia analiza zostanie ograniczona do sytuacji, w której przedmiotem postępowania cywilnego jest wierzycelność wobec upadłego.

Słowa kluczowe: ogłoszenie upadłości, postępowanie cywilne, wierzycelność

JEL: K22

Abstract

The article describes influence of declaration of bankruptcy on civil lawsuit relevant to bankrupt's debts. This proceedings must be ex officio suspended under Article 174.1.4. of the Code of Civil Procedure. The question is when the proceedings shall be resumed. The most important difficulty is interpretation of Article 145.1 of the Bankruptcy Law. In view of this legal regulation a claim that should be lodged to the bankruptcy estate may be initiated against the receiver only if that claim is not included on the list of claims in bankruptcy proceedings in accordance with relevant provisions of this Act. The author analyzes this regulation in view of doctrine and new judgments of the Supreme Court.

Keywords: declaration of bankruptcy, civil lawsuit, debt

Wstęp

Ogłoszenie upadłości dłużnika wywołuje konsekwencje w różnych sferach jego aktywności. Skutki te dotyczą zarówno osoby dłużnika, jak i jego mienia, sposobu zarządzania tym mieniem czy choćby treści i wykonywania zobowiązań. Zdarzenie to wywołuje także reperkusje w postępowaniach cywilnych, administracyjnych czy sądowno-administracyjnych prowadzonych z udziałem upadłego w dniu upadłości. Często w przededniu upadłości przyszły upadły zaangażowany jest w różnorakie postępowania cywilne dotyczące jego zobowiązań. Spostrzeżenie to jest oczywiste, jeśli przypomnieć, że przyczyną ogłoszenia upadłości jest przecież niewypłacalność dłużnika, a więc utrata zdolności do wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych (art. 11 ust. 1 pr.up.¹⁾), a w przy-

padku dłużnika będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, także sytuacja, gdy zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego majątku, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące (art. 11 ust. 2 pr.up.).

Z tego też względu w niniejszym artykule poddam analizie skutki ogłoszenia upadłości dłużnika (pozwanego) dla postępowania cywilnego. Kwestia ta nabiera istotnego znaczenia w kontekście najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego, jak również planowanych zmian legislacyjnych. Z uwagi na obszerność i wielowątkowość tego zagadnienia ograniczę się do oceny skutków ogłoszenia upadłości dla postępowania cywilnego wszczętego przed ogłoszeniem upadłości, którego przedmiotem jest wierzycelność wobec upadłego.

Zawieszenie postępowania cywilnego

Generalny skutek ogłoszenia upadłości dla będącego w toku postępowania cywilnego określa art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.², zgodnie z którym sąd zawiesza postępowanie z urzędu, jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości. Regulacja ta jest zresztą kompatybilna z art. 144 ust. 1 pr.up., w myśl którego po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe, administracyjne lub sądowoadministracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka albo przeciwko niemu. Nie przesądzając w tym miejscu dalszych losów postępowań cywilnych prowadzonych dotychczas z udziałem podmiotu, którego upadłość ogłoszono, należy podkreślić, że powyższe przepisy są wyrazem tzw. podstawienia syndyka w miejsce upadłego do postępowań prowadzonych dotychczas z jego udziałem, co jest wyrazem tego, że z chwilą ogłoszenia upadłości legitymację procesową ma tylko podmiot podstawiony, a nie ten, w miejsce którego podstawienie następuje (tak: Broniewicz, 1993, s. 43; Adamus, 2019, s. 553; Chrapoński, 2021, komentarz do art. 144 pr. up, pkt 3; Babiarsz-Mikulska, 2012, s. 15). Podstawienie to związane jest z utratą przez dotychczasową stronę postępowania prawa zarządu jej mieniem (podobnie: Mrówczyński, 2016, s. 36). Jeżeli po stronie postępowania występuje kilka podmiotów, a upadłość dotyczy tylko jednego z nich, to co do zasady zawieszenie postępowania powinno być ograniczone podmiotowo, o ile w sprawie nie występuje przypadek współuczestnictwa koniecznego lub jednolitego (podobnie: Jakubecki, 2006, s. 472; Mrówczyński, 2016, s. 45).

Z unormowania art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., jak i art. 144 ust. 1 pr.up. jasno wynika, że ogłoszenie upadłości w toku postępowania cywilnego rodzi konieczność jego zawieszenia, pod warunkiem wszak, że postępowanie to dotyczyło masy upadłości. Nie dążąc w tym miejscu do wyczerpującej wykładni pojęcia „postępowania dotyczącego masy upadłości”, proponuję przyjąć taką jego definicję, w myśl której chodzi o postępowania, których wynik będzie oddziaływać na skład lub stan masy albo szeroko rozumiane wykonywanie zarządu masą (tak: Hrycaj, 2020, s. 217)³; Błędnie jednocześnie przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z 19.09.2019 r.⁴, że wymóg zawieszenia postępowania dotyczy wyłącznie postępowań, których przedmiotem jest wykonanie zobowiązania polegającego na zapłacie odpowiedniej sumy pieniężnej. Postępowaniem dotyczącym masy upadłości może być bowiem sprawa o zapłatę, ale również o ustalenie czy ukształtowanie stosunku prawnego⁵.

Ponieważ analizę w niniejszym artykule ograniczam do sytuacji, w której przedmiotem postępowania cywilnego jest wierzytelność wobec upadłego (a więc prawo wynikające ze stosunku obligacyjnego w rozumieniu art. 353 k.c.⁶ i n.), toteż w normalnym toku rzeczy postępowanie to będzie dotyczyć masy upadłości, co z kolei oznacza konieczność jego zawieszenia z chwilą ogłoszenia upadłości. W przypadku jednak, gdy postępowanie dotyczy wierzytelności pieniężnej, żądaniem pozwu najczęściej objęte są również odsetki za opóźnienie. Tymczasem z masy upadłości mogą być zaspokojone odsetki od wierzytelności należne od upadłego za okres do dnia ogłoszenia upadłości. Inaczej mówiąc, postępowanie cywilne w zakresie obejmującym odsetki za okres po ogłoszeniu upa-

dłości nie dotyczy masy upadłości. W związku z tym powstaje pytanie, czy zawieszenie powinno obejmować całe postępowanie cywilne, czy też należy je dalej prowadzić w zakresie należności odsetkowej powstałej po ogłoszeniu upadłości. Aczkolwiek brzmienie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. wyraźnie pozwala na zawieszenie takiego postępowania jedynie w części, to jednak należy opowiedzieć się za jego zawieszeniem w całości (podobnie: Feliga, 2020, s. 925; jak również Hrycaj, 2016, s. 11⁷).

Zawieszenie postępowania w warunkach art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. ma charakter bezwzględny (tak: Gil (Red.), 2021, s. 742), przy czym dotyczy ono postępowania wszczętego przed ogłoszeniem upadłości, a więc przed godz. 0:00 dnia, w którym wydano postanowienie o ogłoszeniu upadłości⁸. Zawieszenie postępowania następuje co prawda na podstawie postanowienia sądu, a nie z mocy prawa, niemniej w myśl art. 174 § 2 k.p.c. ma skutek *ex tunc*, tj. od ogłoszenia upadłości, czyli dnia wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości, choćby następnie było zaskarżone. Tym samym art. 174 § 2 k.p.c. zapobiega uprawomocnieniu się orzeczenia sądu pierwszej instancji wydanego przy braku wiedzy o upadłości strony. Poza tym nadanie mu skutku *ex tunc* chroni syndyka, a właściwie masę upadłości, przed niekorzystnymi skutkami związanymi z upływem terminów procesowych, czy kontynuowaniem postępowań bez udziału podmiotu legitymowanego (tak: Jakubecki, 2006, s. 469). Dochowanie powyższych reguł jest o tyle istotne, że ich naruszenie i prowadzenie w dalszym ciągu postępowania z udziałem upadłego rodziłoby jego nieważność z uwagi na pozbawienie syndyka możliwości obrony swoich praw⁹.

Zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyla orzeczenia wydane po ogłoszeniu upadłości, chyba że nastąpiło ono po zamknięciu rozprawy (art. 174 § 2 k.p.c.). W praktyce budzi wątpliwość sytuacja, w której ogłoszono upadłość po zamknięciu rozprawy przed sądem pierwszej instancji, ale przed wydaniem przezeń wyroku. W świetle art. 174 § 2 k.p.c. powstaje pytanie, czy w tych warunkach sąd powinien zawiesić postępowanie, czy też przystąpić do wyrokowania, a postępowanie zawiesić dopiero po wydaniu wyroku. Z uwagi na ogólny charakter art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. bardziej przekonujące jest zawieszenie postępowania przed wydaniem wyroku. Trudno bowiem ograniczać zastosowanie tego przepisu jedynie do momentu zamknięcia rozprawy. Odmiennego wniosku nie można również wyprowadzić z art. 174 § 2 k.p.c., który w pewnym sensie ma charakter techniczny. Poza tym gdyby uznać, że art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. ma zastosowanie wyłącznie do chwili zamknięcia rozprawy, to odwołanie się w art. 174 § 2 k.p.c. do stanu po zamknięciu rozprawy byłoby bezprzedmiotowe (odmienne: Feliga, 2020, s. 928, a także Uliasz, 2007, s. 309¹⁰). Jeżeli jednak zaszła sytuacja, w której sąd drugiej instancji wydał orzeczenie merytoryczne, nie mając świadomości uprzedniego ogłoszenia upadłości strony i istnienia podstaw do zawieszenia postępowania, to zapadłe w tych warunkach orzeczenie uzyskuje przymiot prawomocności, a jego wzruszenie może nastąpić wyłącznie poprzez skargę o wznowienie postępowania¹¹.

Na marginesie powyższych uwag należy jeszcze dodać, że w praktyce incydentalnie zdarzają się postępowania cywilne

mające za przedmiot wierzytelności wobec upadłego, które nie będą dotyczyły masy upadłości. W tym kontekście ogłoszenie upadłości nie wywoła żadnego skutku i postępowania te będą prowadzone w dalszym ciągu w niezmienionym układzie personalnym. Mogą być wreszcie takie postępowania cywilne, które co prawda dotyczą masy upadłości, ale na zasadzie szczególnej regulacji prawnej są wyłączone spod zastosowania powyższych reguł. Mam tu przede wszystkim na uwadze art. 144 ust. 3 pr.up., zgodnie z którym przepisów art. 144 ust. 1 i 2 pr.up. nie stosuje się do postępowań w sprawach o należne od upadłego alimenty oraz renty z tytułu odpowiedzialności za uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia albo utratę żywiciela oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę. Z uwagi na majątkowo-osobisty charakter tych postępowań zostały one wyłączone spod legitymacji procesowej syndyka z zachowaniem ich dotychczasowego układu personalnego. W myśl art. 144 ust. 4 pr.up. syndyk może jednak żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego (zob. Jakubecki, 2006, s. 461)¹².

Wprowadzenie ogólnej zasady, że w razie ogłoszenia upadłości postępowania cywilne dotyczące wierzytelności wobec upadłego ulegają zawieszeniu, związane jest z przyjęciem stanowiska, według którego to postępowanie upadłościowe staje się wówczas jedynie właściwym trybem dochodzenia tych wierzytelności (podobnie: Janda, 2017, s. 69)¹³. Zgodnie z art. 236 ust. 1 pr.up. wierzyciel osobisty upadłego, który chce uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym, jeżeli niezbędne jest ustalenie jego wierzytelności, powinien w terminie oznaczonym w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości zgłosić syndykowi swoją wierzytelność za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Zaspokojenie zaś wierzycieli, których wierzytelności zostały uwzględnione na liście wierzytelności, następuje poprzez podział funduszy masy upadłości. W postanowieniu Sądu Najwyższego z 28.11.2017 r.¹⁴ podkreślono, że obowiązek zawieszenia z urzędu postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. nie jest celem samym w sobie, ale ma za zadanie zabezpieczenie od strony procesowej zmian, do których dochodzi w prawie rozporządzania mieniem w razie ogłoszenia upadłości. Ponieważ upadły może być stroną wielu postępowań, ich zawieszenie jest konieczne, po pierwsze, dla umożliwienia syndykowi zorientowania się w ich przedmiocie i uniknięcia uszczerbków, których mogłyby doznać uprawnienia wierzycieli wskutek nieterminowego dokonania czynności procesowych koniecznych dla ochrony masy upadłości oraz, po drugie, ze względu na autonomiczny reżim dochodzenia roszczeń od upadłego przewidziany w przepisach prawa upadłościowego (ten drugi argument jest szczególnie aktualny, gdy przedmiotem postępowania cywilnego jest wierzytelność).

Podjęcie zawieszonego postępowania cywilnego

Zasadnicze wątpliwości związane z dalszym biegiem postępowania cywilnego w razie upadłości pozwanego dotyczą nie

tyle konieczności zawieszenia z chwilą ogłoszenia upadłości, ile możliwości jego podjęcia, a więc kontynuowania rozpoznawania sporu. Art. 174 § 3 k.p.c. stanowi, że po zawieszeniu postępowania sąd wezwie syndyka do udziału w sprawie. Powyższe sugerowałoby, że zawieszenie postępowania cywilnego ma charakter chwilowy i ma na celu wstąpienie do niego przez syndyka. Wniosek taki mógłby również mieć podstawę normatywną w art. 180 § 1 pkt 5 lit. b k.p.c., zgodnie z którym sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu w przypadku ogłoszenia upadłości z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję syndyka. Tyle tylko, że w przypadku gdy przedmiotem postępowania cywilnego jest wierzytelność wobec upadłego, przepis ten musi być stosowany z uwzględnieniem szczególnej normy zawartej w art. 145 ust. 1 pr.up., który stanowi, że postępowanie sądowe, administracyjne lub sądownoadministracyjne w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed dniem ogłoszenia upadłości o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, może być podjęte przeciwko syndykowi tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta — po wyczerpaniu trybu określonego ustawą — nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności. Jak wyżej już podkreślono, wierzytelności wobec upadłego, niezależnie od ich pierwotnego przedmiotu, co do zasady podlegają zgłoszeniu do masy upadłości. Wobec tego warunki podjęcia postępowania cywilnego, które jest przedmiotem analizy w niniejszym artykule, należy określić z zastosowaniem art. 145 ust. 1 pr.up.¹⁵

Z art. 145 ust. 1 pr.up. wynika, że zawieszone z powodu upadłości pozwanego postępowanie cywilne o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, należy podjąć z udziałem syndyka, niemniej nie tyle niezwłocznie po ustaleniu osoby syndyka, ile wówczas, gdy wierzytelność „po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności”. Sformułowanie to w doktrynie i orzecznictwie budzi wątpliwości interpretacyjne. Ogólnie jedynie należy wskazać, że zgłoszenie wierzytelności do masy rozpoczyna procedurę umieszczenia wierzytelności na liście wierzytelności. Następnie syndyk sprawdza, czy zgłoszona wierzytelność znajduje potwierdzenie w księgach rachunkowych lub innych dokumentach upadłego albo we wpisach w księdze wieczystej lub rejestrach, oraz wzywa upadłego do złożenia w określonym terminie oświadczenia, czy wierzytelność uznaje (art. 243 ust. 1 pr.up.). Na podstawie podjętych czynności syndyk sporządza listę wierzytelności (art. 244 pr.up.). O dacie złożenia listy wierzytelności obwieszcza się, przy czym obwieszenie otwiera dwutygodniowy termin na złożenie przez wierzyciela lub upadłego sprzeciwu do sędziego-komisarza (art. 256 pr. up). Postanowienie sędziego-komisarza rozstrzygające sprzeciw nie jest jednak ostateczne, ale podlega zaskarżeniu zażaleniem do sądu upadłościowego, który rozstrzyga o zmianach na liście wierzytelności, przy czym w myśl art. 259 ust. 3 pr.up. sąd upadłościowy zachowuje kompetencję do uchylecia postanowienia w przedmiocie sprzeciwu i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w przypadku konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości albo gdy przy rozpoznawaniu sprzeciwu doszło do nieważności postępowania, której skutków nie dało się usunąć w postępowaniu zażaleniowym. W powyż-

szym kontekście pojawia się pytanie, na którym etapie ustalania listy wierzytelności znajdzie zastosowanie art. 145 ust. 1 pr.up., umożliwiając podjęcie postępowania. Okolicznością bezsporną jest, że art. 145 ust. 1 pr.up. nie znajdzie w ogóle zastosowania w przypadku, gdy wierzytelność w postępowaniu upadłościowym nie została zgłoszona, albowiem nie sposób mówić o wyczerpaniu trybu, który nawet nie został wdrożony. W takim przypadku postępowanie cywilne obejmujące tę wierzytelność pozostaje zawieszone aż do zakończenia postępowania upadłościowego. Spór jednak dotyczy tego, jakie czynności są niezbędne do wyczerpania trybu określonego ustawą w rozumieniu art. 145 ust. 1 pr.up. W doktrynie można spotkać trzy zasadnicze koncepcje w zakresie wykładni art. 145 ust. 1 pr.up.¹⁶

Według pierwszego stanowiska, wyrażonego jeszcze w poprzednim stanie prawnym, w celu kontynuowania zawieszonego postępowania cywilnego wierzyciel co prawda musi zgłosić wierzytelność w postępowaniu upadłościowym, niemniej w razie odmowy jej uwzględnienia ma obowiązek nie tyle wniesienia sprzeciwu, co domagania się kontynuowania postępowania cywilnego, które ostatecznie rozstrzygnie o istnieniu wierzytelności (Allerhand, 212).

Według drugiego stanowiska, szeroko reprezentowanego w doktrynie, do zastosowania art. 145 ust. 1 pr.up. niezbędne jest zgłoszenie wierzytelności do wpisania na listę. Ewentualna niekorzystna decyzja syndyka o nieuznaniu wierzytelności daje już podstawę do podjęcia postępowania cywilnego, choćby wierzyciel nie zgłosił sprzeciwu co do nieuznania swojej wierzytelności i nie wniósł zażalenia do sądu upadłościowego. Stanowisko to opiera się na założeniu, że do wyczerpania trybu przewidzianego ustawą niezbędne jest jedynie uprawomocnienie się listy wierzytelności, nawet bez sprzeciwu wierzyciela (tak: Zimmerman, 2022, s. 265; Gil (Red.), 2021, s. 743; Machowska, 2017, s. 1085; Hrycaj, 2016, s. 9¹⁷). Do tego stanowiska skłonił się WSA w Warszawie w wyroku z 7.08.2013 r.¹⁸, w którym przyjęto, że do podjęcia zawieszonego postępowania nie wystarczy fakt zgłoszenia się w sprawie syndyka, lecz staje się to możliwe dopiero po wykazaniu faktu odmowy wciągnięcia wierzytelności na listę¹⁹.

Wreszcie według trzeciego stanowiska z wyczerpaniem trybu określonego ustawą mamy do czynienia dopiero wówczas, gdy wierzyciel — powód w postępowaniu cywilnym — skorzystał ze wszystkich przysługujących mu na mocy Prawa upadłościowego środków, a mimo to wierzytelność nie została ujęta na liście. Inaczej mówiąc, w razie nieuwzględnienia zgłoszenia wierzytelności dla zastosowania art. 145 ust. 1 pr.up. wierzyciel musi zaskarżyć listę wierzytelności sprzeciwem, a niekorzystną decyzję sędziego-komisarza zażaleniem. Jeżeli nie skorzysta z przysługujących mu środków, to art. 145 ust. 1 pr.up. nie znajdzie zastosowania i postępowanie cywilne nie zostanie podjęte (tak: Jakubecki, 2016, s. 478; Feliga, 2020, s. 931; Gurgul, 2020, komentarz do art. 145, nb. 3; Zieliński, 2018, s. 1312; Ujma, 2020, s. 146). Jak podkreśla P. Janda, do wyczerpania trybu niezbędne jest złożenie przez wierzyciela sprzeciwu, a w przypadku jego oddalenia wniesienie zażalenia, które zostanie po merytorycznym rozstrzygnięciu oddalone (Janda, 2017, komentarz do art. 145, pkt 3). Takie też stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku

z 18.10.2017 r.²⁰, przyjmując że niewniesienie sprzeciwu od odmowy uznania wierzytelności ze stosunku pracy na liście wierzytelności uniemożliwia podjęcie i kontynuowanie postępowania sądowego przeciwko syndykowi masy upadłości w sprawie o tę wierzytelność²¹.

Analizując powyższe zagadnienie, trzeba przywołać sygnalizowane już na wstępie najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego, a mianowicie uchwałę z 9.12.2021 r.²², w której opowiedziano się za trzecim z wyżej przytoczonych stanowisk, uznając, że dla wyczerpania trybu, o którym mowa w art. 145 ust. 1 pr. up, konieczne jest zaskarżenie odmowy uznania wierzytelności sprzeciwem do sędziego-komisarza, a w razie nieuwzględnienia sprzeciwu — wniesienie zażalenia do sądu upadłościowego. Powołana uchwała zawiera niezwykle obszerne uzasadnienie. Nie dążąc do jego pełnego przytoczenia, należy jedynie wskazać, że Sąd Najwyższy podkreślił, iż czynności związane ze zgłoszeniem i uznaniem wierzytelności stanowią jeden z podstawowych elementów szerzej pojmowanego porządku zaspokojenia podmiotów, z którymi upadły pozostawał w stosunkach prawnych. Wartości związane z zachowaniem trybu inicjowanego zgłoszeniem wierzytelności powinny być więc postrzegane w stosownie szerszej perspektywie reguł prowadzenia postępowania upadłościowego. Podejmowanie działań zgodnie z trybem określonym przepisami Prawa upadłościowego ma także istotny walor praktyczny, gdyż pozwala na przystąpienie do postępowania upadłościowego — „egzekucji uniwersalnej” — również tym wierzycielom, którzy wcześniej nie zaopatrzyli się w tytuł wykonawczy przeciwko upadłemu dłużnikowi. Następnie zaś podkreślono, że na tle zasadniczego modelu rozliczeń, opartego na dochodzeniu wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, rozwiązaniem wyjątkowym jest unormowana w art. 145 ust. 1 pr.up. możliwość kontynuowania przeciwko syndykowi postępowania zawieszonego uprzednio z powodu ogłoszenia upadłości. Wyjątków nie interpretuje się rozszerzająco, a zatem w wykładni tego przepisu powinno być uwzględnione, że prowadzenie sporu o wierzytelność poza postępowaniem upadłościowym jest odstępstwem od opisanych wyżej założeń i celów egzekucji uniwersalnej. W tym więc kontekście podkreślono, że słowo „wyczerpanie” w znaczeniu użytym w art. 145 ust. 1 pr.up. pochodzi od aspektu dokonanego czasownika „wyczerpywać”, oznaczającego m.in. zużywać coś do końca czy wyeksploatować. Gdyby w art. 145 ust. 1 pr.up. chodziło o zakończenie postępowania zainicjowanego zgłoszeniem wierzytelności na dowolnym etapie, na którym jest to możliwe, czyli także po odmownej decyzji syndyka lub postanowieniu sędziego-komisarza, to wystarczające byłoby użycie prostszego określenia, np. „po zakończeniu”, odnoszącego się do samego tylko sfinalizowania postępowania związanego ze zgłoszeniem wierzytelności. Powyższą argumentację, zdaniem Sądu Najwyższego, wzmacnia porównanie z innymi przepisami, w których ustawodawca odwołuje się do „wyczerpania” określonej ścieżki postępowania.

Analizując powyższe zagadnienie, zdecydowanie należy opowiedzieć się za stanowiskiem wyrażonym w uchwale z 9.12.2021 r. Trafnie zauważono w jej uzasadnieniu, że za przyjętą interpretacją przemawia zarówno wykładnia językowa, systemowa, celowościowa, jak i historyczna, a wynikająca

z porównania art. 145 ust. 1 pr.up. do art. 62 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. Prawo upadłościowe²³. Należy dodać, że nie prowadzi ona do pogorszenia sytuacji wierzyciela, który w dniu ogłoszenia upadłości prowadził postępowanie cywilne przeciwko swojemu dłużnikowi. Przeprowadzone w toku postępowania upadłościowego postępowanie dowodowe ma co prawda w pewnym sensie charakter uproszczony, jednak odbywa się z poszanowaniem interesów jego uczestników. Jednocześnie nowe instytucje przewidziane w k.p.c. pozwalają na wykorzystanie dowodów, które zostały już ewentualnie przeprowadzone w toku postępowania sądowego. Nie dochodzi ponadto do ograniczenia prawa do sądu. Z jednej strony bowiem prawo to może być realizowane w toku postępowania upadłościowego. Ustawodawca skutki zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym coraz bardziej upodabnia do tych, które towarzyszą wytoczeniu powództwa. Z drugiej strony zaś popierane stanowisko nie przekreśla możliwości rozstrzygnięcia o prawie wierzyciela z pełnym poszanowaniem praw procesowych, przy czym wymaga zachowania od wierzyciela minimalnej aktywności w postępowaniu upadłościowym. Stanowisko to zasadnie uwzględnia również wyjątkowość analizowanej regulacji prawnej. Jest to uzasadnione tym bardziej, że w wyniku zastosowania art. 145 ust. 1 pr.up. wierzyciel uzyska dwukrotne zbadanie istnienia powoływanej przez niego wierzytelności. W dodatku wnioski wynikające z obu postępowań mogą być odmienne. Prawo nie powinno dopuszczać takiej sytuacji, gdy jednak możliwość taką przewiduje, musi ona mieć charakter wyjątkowy. Kwestia ta ma tym większą wagę, że ewentualny wyrok sądowy uwzględniający wierzytelność nieuwzględnioną na liście wierzytelności ma znaczenie dla wszystkich wierzycieli, albowiem zgodnie z art. 262 ust. 2 pr.up. lista wierzytelności ulega sprostowaniu stosownie do prawomocnych orzeczeń.

Trzeba jednocześnie przypomnieć — co nie zostało wyrażone wypuklone przez Sąd Najwyższy — że sytuacja wierzyciela, który prowadził w dniu ogłoszenia upadłości postępowanie cywilne, nawet przy przyjęciu rozważanego stanowiska, jest zdecydowanie lepsza od wierzyciela, który przed ogłoszeniem upadłości postępowania sądowego nie wszczął. Należy tu bowiem odwołać się do art. 263 pr.up., który stanowi, że odmowa uznania wierzytelności według przepisów niniejszego działu nie stanowi przeszkody do jej dochodzenia we właściwym trybie. Z uwzględnieniem art. 145 ust. 1 dochodzenie wierzytelności, której odmówiono uznania, jest możliwe dopiero po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego. Oznacza to, że wierzyciel, który przed ogłoszeniem upadłości nie wszczął wobec dłużnika postępowania cywilnego, w razie odmowy uwzględnienia jego wierzytelności nie ma możliwości doprowadzenia do zmian na liście poprzez prowadzenie postępowania cywilnego. Tymczasem wierzyciel, który już w dniu upadłości postępowanie cywilne prowadził, możliwość taką zachowuje, a jedynym warunkiem jest „wyczerpanie trybu określonego ustawą”. W doktrynie wskazuje się wręcz, że nie jest zasadne różnicowanie sytuacji prawnej wierzycieli upadłego tylko na podstawie kryterium wszczęcia lub braku wszczęcia postępowania cywilnego przed ogłoszeniem upadłości, bo może to godzić w prawa gwarantowane konstytucyjnie (Hrycaj, 2016,

s. 14). W mojej ocenie także ta okoliczność sprzyja zawężającej interpretacji art. 145 ust. 1 pr.up.

Poza tym sprzeczne z ekonomiką postępowania upadłościowego jest dopuszczenie sytuacji, w której wierzyciel „w pół drogi” (a więc po nieuwzględnieniu przez syndyka jego zgłoszenia wierzytelności) porzuca możliwość realizacji swoich praw w postępowaniu upadłościowym na rzecz kontynuowania uprzednio wszczętego postępowania cywilnego. Można wręcz postawić pytanie, po co w ogóle w tych warunkach nakładać na wierzyciela obowiązek dokonania zgłoszenia wierzytelności i ponoszenia związanych z tym kosztów. Z uwagi na zaawansowanie postępowania cywilnego i poniesione w nim koszty wierzyciel może nie mieć jakiegokolwiek interesu w dokonywaniu zgłoszenia wierzytelności, licząc na korzystny dla siebie wyrok w procesie i następnie sprostowanie listy wierzytelności. Przy zaakcentowaniu wykładni zgodnej z drugim z przytoczonych stanowisk, a odrzuconej przez Sąd Najwyższy, bardziej ekonomiczne byłoby przyznanie wierzycielowi prawa wyboru co do możliwości dochodzenia swoich wierzytelności w postępowaniu upadłościowym lub procesie cywilnym, ewentualnie przyznanie prymatu procesowemu dochodzeniu roszczeń nad trybem unormowanym w Prawie upadłościowym.

W powyższym kontekście budzi wątpliwości przygotowana w ostatnim czasie nowelizacja art. 145 ust. 1 pr.up. Zgodnie z projektowanym brzmieniem art. 145 ust. 1 postępowanie sądowe, administracyjne lub sądownoadministracyjne w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed dniem ogłoszenia upadłości o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, może być podjęte przeciwko syndykowi tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym pomimo dokonania zgłoszenia wierzytelności wierzytelność ta nie została umieszczona na liście wierzytelności i bezskutecznie minął termin do wniesienia sprzeciwu co do uznania bądź odmowy uznania tej wierzytelności. W przypadku wniesienia sprzeciwu postępowanie sądowe, administracyjne lub sądownoadministracyjne może być podjęte przeciwko syndykowi po prawomocnym rozpoznaniu sprzeciwu. Powyższe oznacza odrzucenie przez projektodawcę trafnego poglądu wyrażonego w uchwale Sądu Najwyższego z 9.12.2021 r. i aprobatę drugiego z przytoczonych stanowisk. W uzasadnieniu projektu wskazano, że nowelizacja jest zasadna z uwagi na rozbieżności w orzecznictwie oraz ryzyko pokrzywdzenia wierzycieli²⁴. Stanowisko wyrażone przez projektodawcę jest jednak dyskusyjne. Będzie ono bowiem sprzyjać dwutorowemu dochodzeniu wierzytelności, co ostatecznie może mieć odzwierciedlenie zarówno w skutkach, jak i długości postępowania upadłościowego. Poza tym stanowi ono mechanizm zniechęcający wierzyciela do aktywności w postępowaniu upadłościowym. Dokonanie zgłoszenia wierzytelności po wielokroć nie będzie miało na celu dochodzenia wierzytelności, lecz raczej będzie zmierzać do otwarcia sobie drogi do podjęcia zawieszonego postępowania cywilnego. Poza tym w świetle przytoczonego wyżej najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego nie do końca uzasadnione jest stanowisko o rozbieżnościach w orzecznictwie w zakresie wykładni aktualnej treści art. 145 ust. 1 pr.up. Oczywiście uchwała Sądu Najwyższego z 9.12.2021 r. nie ma charakteru powszechnie obowiązującego i wiąże jedy-

nie w sprawie, w której przedstawiono zagadnienie prawne, niemniej mogłaby sprzyjać uporządkowaniu wykładni art. 145 ust. 1 pr.up. Zresztą w postanowieniu z 28.04.2022 r.²⁵ Sąd Najwyższy odmówił podjęcia kolejnej uchwały w przedmiocie wykładni art. 145 ust. 1 pr.up., powołując się właśnie na uchwałę z 9.12.2021 r. Faktem jest natomiast, że w aktualnym stanie prawnym dochodzi do pewnego uprzywilejowania wierzyciela prowadzącego postępowanie cywilne przeciwko syndykowi w zakresie kosztów procesu, który to aspekt również jest podawany jako przyczyna nowelizacji. Koszty postępowania zasądzone po ogłoszeniu upadłości stanowią inne zobowiązania masy upadłości, co oznacza, że powinny być regulowane na bieżąco przez syndyka. Tyle tylko, że powyższe nie może być uzasadnieniem nowelizacji dotychczasowej treści art. 145 ust. 1 pr.up. Wystarczający byłby w tym zakresie projektowany art. 145 ust. 1a, w myśl którego druga strona postępowania podjętego przeciwko syndykowi, o którym mowa w ust. 1, może dochodzić kosztów tego postępowania, zgłaszając owe wierzytelności syndykowi za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Należności z tytułu kosztów postępowania podlegają zaspokojeniu w kategorii, w której zaspokajają się należność objęta takim postępowaniem. Jeżeli przedmiotem postępowania były wyłącznie odsetki, koszty postępowania zaspokajają się w kategorii trzeciej.

Niezależnie od momentu podjęcia postępowania cywilnego należy jeszcze przypomnieć, że może być ono związane również z koniecznością zmiany przez powoda przedmiotu żądania pozwu i to niezależnie od tego, czy postępowanie cywilne zostało zawieszone w pierwszej, czy w drugiej instancji. Będzie tak wówczas, gdy pozew dotyczył wierzytelności niepieniężnej i jest konsekwencją zastosowania art. 91 ust. 2 pr.up., zgodnie z którym zobowiązania majątkowe niepieniężne zmieniają się z dniem ogłoszenia upadłości na zobowiązania pieniężne. Konwersja ta ma charakter ostateczny i niezależny od uwzględnienia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Określenie przez powoda wartości wierzytelności w pieniądzu nie powinno być trudne, albowiem uprzednio musiało być ono również dokonane w nieuwzględnionym zgłoszeniu wierzytelności.

Brak podstaw do podjęcia zawieszonego postępowania cywilnego

Brak podstaw do podjęcia postępowania cywilnego mającego za przedmiot wierzytelność będzie zachodził przede wszystkim wówczas, gdy nie ziszczyły się przesłanki z art. 145 ust. 1 pr.up., a więc w sytuacji, w której wierzyciel w ogóle nie zgłosił swojej wierzytelności w postępowaniu upadłościowym albo nie wyczerpał trybu określonego ustawą.

Odrębnie zaś należy ocenić przypadek, w którym wierzytelność objęta postępowaniem cywilnym została ujęta na liście wierzytelności. Ani przepisy k.p.c., ani Prawa upadłościowe nie zawierają unormowań, które wprost odnosiłyby się do tego przypadku. W doktrynie wskazuje się, że w takiej sytuacji postępowanie cywilne powinno pozostać zawieszone do

zakończenia postępowania upadłościowego (Hrycaj, 2016, s. 13). Problem dotyczy jego dalszych losów. Część doktryny podkreśla możliwość umorzenia tego postępowania z uwagi na jego zbędność wobec uzyskania przez wierzyciela tytułu egzekucyjnego w postaci zatwierdzonej listy wierzytelności (tak: Zimmerman, 2020, s. 265²⁶; Gurgul, 2020, komentarz do art. 145, nb. 6; Janda, 2017, s. 70; Chrapoński, 2021, komentarz do art. 145, pkt 4; Chrapoński, 2019, s. 139; Babiarsz-Mikulska, 2012, s. 16; jak również Feliga, 2020, s. 927²⁷; odmiennie: Hrycaj, 2016, s. 13²⁸).

W powyższym sporze należy opowiedzieć się za koniecznością umorzenia postępowania cywilnego w zakresie, w jakim będąca jego przedmiotem wierzytelność została objęta zatwierdzoną listą wierzytelności. Analogiczny pogląd wyraził zresztą Sąd Najwyższy w uchwale z 18.01.2019 r.²⁹, w której przyjęto, że uzyskanie przez powoda po wszczęciu postępowania tytułu egzekucyjnego w postaci wyciągu z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności skutkuje umorzeniem postępowania na podstawie art. 355 k.p.c.³⁰. Powyższe jest przede wszystkim konsekwencją art. 264 ust. 1 pr.up., zgodnie z którym po zakończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego wyciąg z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności, zawierający oznaczenie wierzytelności oraz sumy otrzymanej na jej poczet przez wierzyciela, jest tytułem egzekucyjnym przeciwko upadłemu. Aczkolwiek tytuł ten w rzeczywistości nie korzysta z *res iudicata*, to jednak w zakresie możliwości wykorzystania go w toku postępowania egzekucyjnego ma moc analogiczną do zasadzającego wyroku sądowego. Co prawda w myśl art. 264 ust. 2 pr.up. upadły w pewnych sytuacjach ma prawo tytuł ten podważać, niemniej będzie się to odbywało w ramach nowego postępowania cywilnego, z poszanowaniem gwarancji procesowych i rozkładem ciężaru dowodowego zgodnym z art. 6 k.c. Zasadny w związku z tym jest wniosek, że w tych warunkach dalsze prowadzenie postępowania cywilnego zmierzającego do uzyskania wyroku sądowego zasadzającego tę samą wierzytelność jest zbędne. W doktrynie postępowania cywilnego wskazuje się zresztą, że wydanie wyroku stało się zbędne w rozumieniu art. 355 k.p.c. w szczególności wtedy, gdy w inny sposób został osiągnięty jego cel, np. poprzez poddanie się dłużnika egzekucji w akcie notarialnym (Manowska, 2022, komentarz do art. 355 k.p.c., pkt 2). Z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w przypadku dysponowania przez wierzyciela zatwierdzonym wyciągiem z listy wierzytelności³¹.

Pozostaje jeszcze do wyjaśnienia kwestia czasu i trybu umorzenia postępowania. Z całą pewnością nie może to nastąpić przed zatwierdzeniem listy wierzytelności, albowiem wyciąg dopiero z zatwierdzonej listy ma moc tytułu egzekucyjnego. Brak jest jednak przekonujących przesłanek do odkładania decyzji o umorzeniu postępowania cywilnego dopiero na czas po zakończeniu postępowania upadłościowego. Aczkolwiek art. 264 ust. 1 pr.up. dotyczy okresu dopiero po zakończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego, niemniej wskazane w nim przesłanki mogą być stwierdzone już w toku postępowania. Odwlekanie więc decyzji o umorzeniu postępowania nie jest uzasadnione, tym bardziej że nie przemawiają za nim również argumenty o niemożliwości pod-

jęcia zawieszonego postępowania cywilnego. Prawdą jest, że brak jest przepisu który w sposób literalny przewiduje w tym przypadku podjęcie zawieszonego postępowania, niemniej za taką normę należy uznać ogólny art. 180 § 1 k.p.c., który nakazuje podjęcie postępowania w każdym przypadku, gdy ustala przyczyna zawieszenia. W normie tej wskazano co prawda szczególne okoliczności uzasadniające podjęcie postępowania, ale egzemplifikacja ta nie ma charakteru wyczerpującego, a jedynie przykładowy, o czym świadczy *verba legis* „sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności”. Tymczasem, jak wskazywano wcześniej, przyczyną zawieszenia postępowania cywilnego w związku z upadłością było umożliwienie wierzycielowi zgłoszenia wierzytelności i rozstrzygnięcia o niej w toku postępowania upadłościowego. Skoro wierzytelność ta została uznana poprzez wpisanie jej na listę wierzytelności, to przyczyna zawieszenia postępowania ustala, co zgodnie z art. 180 § 1 k.p.c. daje podstawę do jego podjęcia z udziałem syndyka, a następnie umorzenia z zastosowaniem art. 355 k.p.c. Skoro zaś postępowanie cywilne jest umarzane wobec osiągnięcia jego celu, to zasadne będzie również obciążenie pozwanego kosztami tego postępowania, o ile, rzecz jasna, nie zachodzą

okoliczności, o których mowa w art. 102 k.p.c. Umorzenie postępowania w całości będzie zasadne tylko wówczas, gdy wierzytelność w całości została ujęta na liście. Jeżeli powód żądaniem swojego pozwu objął również np. odsetki za okres po ogłoszeniu upadłości, to zasadne będzie kontynuowanie postępowania w tym zakresie.

Podsumowanie

W niniejszym artykule przedstawiono podstawowe skutki ogłoszenia upadłości dla postępowania cywilnego, którego przedmiotem jest wierzytelność wobec upadłego. Przeprowadzona analiza wykazała, że normy prawne w tym zakresie w wielu przypadkach są nieprecyzyjne, co rodzi różnorakie wątpliwości. Zaprezentowane orzecznictwo Sądu Najwyższego częściowo wątpliwości te rozwiązało. Niezależnie od tego, w mojej ocenie, interpretacja powoływanych regulacji prawnych powinna być dokonywana w taki sposób, aby podstawowym trybem badania wierzytelności wobec upadłego było postępowanie upadłościowe, aczkolwiek przygotowywana nowelizacja zdaje się ten wniosek podważać.

Przypisy/Notes

- ¹ Ustawa z 28.02.2003 r. Prawo upadłościowe, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1520, dalej: pr.up.
- ² Ustawa z 17.11.1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. 2021, poz. 1805, dalej: k.p.c.
- ³ Zob. także Janda, 2017, s. 65 i n. — P. Janda dokonuje przeglądu stanowisk doktryny w zakresie tego pojęcia; szeroko pojęcie to analizuje również M. Mrówczyński, (2016, s. 42).
- ⁴ II PK 153/18, niepubl.
- ⁵ K. Babiarz-Mikulska (2012, s. 14) pojęcie to definiuje przez pryzmat zawartości masy upadłości.
- ⁶ Ustawa z 23.04.1964 r. — Kodeks cywilny, t.j. 2022, poz. 1360, dalej: k.c.
- ⁷ A. Hrycaj (2016, s. 11) trafnie wskazuje, że takie stanowisko jest uzasadnione celowościowo, a podstawą zawieszenia postępowania w zakresie żądania odsetkowego powinien być art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.; podobnie: Gil (Red.), 2021, s. 744.
- ⁸ Por. wyrok Sądu Najwyższego z 6.08.1998 r., I PKN 247/98, OSNP 1999, nr 17, poz. 544, zgodnie z którym pozew wniesiony przeciwko upadłemu w dacie wydania postanowienia sądu o ogłoszeniu upadłości nie powoduje wszczęcia postępowania przed ogłoszeniem upadłości.
- ⁹ Analogicznie: wyrok SA w Lublinie z 26.9.2012 r., I ACa 416/12, niepubl., podobnie: Jakubecki, 2007, s. 40; Chrapoński, 2021, komentarz do art. 144 pr.up, pkt 10.
- ¹⁰ M. Uliasz (2007, s. 309) odmienne stanowisko wyprowadza z poprzedniego brzmienia art. 174 k.p.c., który wyraźnie stanowił, że zaistnienie upadłości po zamknięciu rozprawy nie stanowi przeszkody do wydania wyroku.
- ¹¹ Podobnie: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25.5.2018 r., I CSK 673/17, OSNC 2019/5, poz. 60.
- ¹² A. Jakubecki (2006, s. 461) szeroko omawia przyczyny szczególnego potraktowania wierzytelności alimentacyjnych.
- ¹³ Na aspekt ten zwraca również uwagę P. Feliga (2020, s. 923), który podkreśla, że art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. jest normą kolizyjną pomiędzy postępowaniem cywilnym a właściwym postępowaniem upadłościowym, natomiast zdaniem M. Ujmy (2020, s. 145) zawieszenie postępowania cywilnego dotyczącego masy upadłości jest jedną z form ochrony masy upadłości, a K. Babiarz-Mikulska (2021, s. 16) stwierdza, że zasadą jest, iż wierzytelności upadłościowe mogą być dochodzone w postępowaniu upadłościowym wyłącznie w trybie zgłoszenia ich do masy upadłości.
- ¹⁴ II UZ 80/17, niepubl.
- ¹⁵ Por. postanowienie Sądu Najwyższego z 15.11.2019 r. V CSK 310/19, niepubl., w którym przyjęto, że postępowanie kasacyjne wszczęte na skutek skargi upadłego lub syndyka w sprawie, w której doszło do prawomocnego zasądzenia wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości, nie stanowi postępowania o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości w rozumieniu art. 145 pr.up.; podobnie w postanowieniu Sądu Najwyższego z 10.07.2020 r., V CSK 219/20, niepubl., uznano, że art. 145 pr.up. nie dotyczy jednak postępowania kasacyjnego, co oznacza, że postępowanie kasacyjne może być kontynuowane.
- ¹⁶ Zdaniem A. Hrycaj (2016, s. 7–8) można wyodrębnić nawet cztery stanowiska co do wykładni art. 145 ust. 1 pr.up.
- ¹⁷ A. Hrycaj zwraca uwagę na konieczność odróżnienia pojęcia „wyczerpania trybu” od „wyczerpania środków zaskarżenia” czy „wyczerpania toku instancji”.
- ¹⁸ VII SA/Wa 659/13, niepubl.
- ¹⁹ Analogiczne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 7.11.2014 r., I ACa 729/14, niepubl.
- ²⁰ I PK 273/16, ONSP 2018/8/101.
- ²¹ Podobnie postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 20.11.2015 r., I ACz 792/15, niepubl.
- ²² III CZP 96/20, niepubl.
- ²³ T.j. Dz. U. z 1991 r., nr 118, poz. 512 z późn. zm.
- ²⁴ Uzasadnienie do projektu ustawy, wersja z 24.05.2022 r., numer w wykazie prac legislacyjnych UC120, s. 24.
- ²⁵ III CZP 5/22, niepubl.
- ²⁶ Zdaniem P. Zimmermana umorzenie postępowania cywilnego powinno nastąpić po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego, w którym zatwierdzono listę wierzytelności.
- ²⁷ P. Feliga (2020, s. 927), jak się wydaje, dopuszcza umorzenie postępowania cywilnego jeszcze w toku postępowania upadłościowego.
- ²⁸ Według A. Hrycaj (2016, s. 13) na przeszkodzie umorzeniu postępowania stoi przede wszystkim fakt nieposiadania przez listę wierzytelności *res iudicata*; jeszcze inny pogląd w tym zakresie wyraził A. Jakubecki (2006, s. 477), który dopuszcza umorzenie postępowania cywilnego jedynie wówczas, gdy upadły w toku postępowania upadłościowego uznał wierzytelność, podkreślając że w przeciwnym razie przysługuje mu powództwo z art. 264 ust 2 pr.up.

²⁹ III CZP 55/18, niepubl.

³⁰ Szerzej co do uzasadnienia tej uchwały zob. Szczurowski, 2020, s. 34 i n.

³¹ Do takiego samego wniosku dochodzi M. Manowska (2022, komentarz do art. 355 k.p.c., pkt 2; por. A. Olaś, (2020, komentarz do art. 355, pkt 16), który również opowiada się za umorzeniem w niniejszym przypadku postępowania cywilnego, ale nie z uwagi na zbędność wyroku, a niedopuszczalność postępowania wynikającą z art. 145 ust. 1 pr.up.

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Adamus, R. (2019). *Prawo upadłościowe. Komentarz*. C.H.Beck.
- Allerhand, M. (1991). *Prawo upadłościowe. Komentarz*. Park sp. z o.o.
- Babiarz-Mikulska, K. (2012). Skutki prawne ogłoszenia upadłości strony w procesie cywilnym — regulacja po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, (8).
- Broniewicz, W. (1993). Stanowisko syndyka upadłości w procesach z jego udziałem. *Państwo i Prawo*, (2).
- Chrapoński, D. (2019). Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2019 r., III CZP 55/18. *Doradca Restrukturyzacyjny*, (3).
- Chrapoński, D. (2021). W: A. J. Witosz (Red.), *Prawo upadłościowe. Komentarz*. Wolters Kluwer.
- Feliga, P. (2020). W: A. Hrycaj, A. Jakubicki, & A. Witosz A. (Red.), *System Prawa Handlowego. Tom 6. Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*. C.H.Beck.
- Gil, I. (Red.) (2021). *Meritum. Prawo restrukturyzacyjne i prawo upadłościowe*. Wolters Kluwer.
- Gurgul, S. (2020). *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne*. C.H.Beck.
- Hrycaj, A. (2016). Podjęcie postępowania cywilnego dotyczącego wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości zawieszonego wskutek ogłoszenia upadłości pozwanego. *Monitor Prawa Handlowego*, (1).
- Hrycaj, A. (2020). W: A. Hrycaj, A. Jakubicki, & A. Witosz A. (Red.), *System Prawa Handlowego. Tom 6. Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*. C.H.Beck.
- Jakubicki, A. (2007). Ogłoszenie upadłości strony procesu cywilnego — uwagi na tle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego. *Przegląd Sądowy*, (7–8).
- Jakubicki, A. (2006). W: A. Jakubicki, & F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*. Zakamycze.
- Janda, P. (2017). Wpływ ogłoszenia upadłości na toczący się proces cywilny — wybrane zagadnienia. *Przegląd Sądowy*, (4).
- Machowska, A. (2017). Pozew w postępowaniu cywilnym po ogłoszeniu upadłości pozwanego. *Monitor Prawniczy*, (20).
- Manowska, M. (Red.) (2022). *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Lex/el2022.
- Mrówczyński, M. (2016). Zawieszenie sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych ze względu na rozstrzygnięcia wydane w postępowaniu upadłościowym i w postępowaniu restrukturyzacyjnym. *Przegląd Sądowy*, (6).
- Olaś, A. (2020). W: T. Zembrzusi (Red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*. Tom I i II. Wolters Kluwer.
- Szczurowski, T. (2020). Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach gospodarczych w 2019 r. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, (3). <https://doi.org/10.33226/0137-5490.2020.3.6>
- Ujma, M. (2020). Konsekwencje procesowe wniesienia powództwa o zapłatę wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości po ogłoszeniu upadłości. *Doradca Restrukturyzacyjny*, (2).
- Uliasz, M. (2007). *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do artykułów 1–505¹⁴*. C.H.Beck.
- Zieliński, M. J. (2018). O wymogu „wyczerpania trybu określonego ustawą” w rozumieniu art. 145 ust. 1 Prawa upadłościowego. *Monitor Prawniczy*, (24).
- Zimmerman, P. (2022). *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*. C.H.Beck

Akty prawne/Legal acts

- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. Prawo upadłościowe, t.j. Dz.U. z 1991 r. nr 118, poz. 512 z późn. zm.
- Ustawa z 17.11.1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. 2021, poz. 1805.
- Ustawa z 28.02.2003 r. Prawo upadłościowe, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1520.

Dr Tomasz Szczurowski

Adiunkt w Katedrze Prawa Gospodarczego i Gospodarki Cyfrowej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, sędzia orzekający w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie.

Dr Tomasz Szczurowski

Assistant professor at the Department of Economic Law and Digital Economy at The Cardinal Stefan Wyszyński University (UKSW) in Warsaw, judge in Court of Appeal in Warsaw.